

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Quid sit gratia subsequens. c. 10.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

haturum, & illustratum; ita etiam contra in eitate sententia accepit illuminari pro eo, quod est fieri ita luminosum, ut illuminare etiam possit: tamen si recepto lumine ab alio: sicut speculum, quod per refractionem, aut sicut luna, quæ recepto lumine à sole illuminare potest, & detegere ea, quæ in tenebris erant. In Græco est, *ἐκ τῆς φωτός τοῦ οὐρανοῦ*: ac si verbum pro verbo reddas, & illucelcet, seu oriatur tibi Christus: & sensus eodem recidit. Cum enim dicitur, *oriatur tibi Christus*, intelligitur ut lumine suo tibi communicato, sicut lunæ communicatur à sole, recte possis alia illustrare, & de tenebris peccatorum eruta manifestare, factus speculum diuinæ lucis. Nam alio etiam modo dicuntur peccatores illuminari: nempe dum à lumine honestæ vitæ fratrum suorum eorum peccata deteguntur, & arguuntur. Porro mihi non probatur aliorum expositio, qui illud, *illuminabit*, referunt ad propriam turpitudinem eorum, qui illuminantur, ut sensus sit; illuminabit turpitudinem tuam, ut eam videre possis, hic enim sensus non congruit ijs quæ supra dixerat paulus: nimirum turpia facta filiorum tenebrarum manifestari, & detegi à vita honesta filiorum lucis.

Urgitur ad nostrum institutum redeamus, gratia illa secunda dicitur gratia adiuuans, eo quod surgere à somno non est solius surgentis, sed eius, & excitantis ipsius. Aperire etiam ostium, saltem in spiritualibus, non est solum consentientis, sed pulsantis, & excitantis: ad utrumque enim gratia requiritur. Id autem manifestum erit, si ostenderimus, utrum vna & eadem res dicatur gratia operans, & cooperans; præueniens, & comitans; excitans, & adiuuans, inspirans, & gubernans, an non. Ex quibus omnibus facile etiam contra prædictas opiniones intelligemus, quomodo in quouis consensu libero, etiam circa finem, sit in nobis gratia cooperans, & adiuuans, & comitans, & gubernans: at vero operans, & excitans sit in sola cogitatione, non autem in illa applicatione, quam posuit Gregorius, quæ nec est secundum mentem Patrum, nec secundum veram philosophiam videtur possibilis.

Obseruandum igitur est, eandem vocationem, & cogitationem, sanctam, & primum motum voluntatis subitum, dici gratiam operantem, & præuenientem, & cooperantem & comitantem eandem (inquam) diuerso modo consideratam: nam quatenus consensum nostrum antecedit, est operans, & præueniens, quatenus vero permanens in nobis efficit nobiscum consensum, est cooperans, & comitans. Nam ita consensus noster est à Deo, & nobis, ut Deus non solum immediate physice ad illum concurrat, sed etiam media cogitatione illum in nobis efficere dicatur eo modo, quo intellectus voluntatem mouet, & allicit. Quare quemadmodum Iacobi 2. & in Conc. Trid. sess. 6. cap. 10. dicitur fides cooperari bonis operibus, ac proinde dici debet ipsa fides gratia cooperans ita sancta cogitatio, quatenus nobiscum cooperatur, dici debet gratia cooperans: ob id tamen non affirmamus, gratiam cooperantem esse eandem omnino gratiam cum operante, sed dicimus, esse eandem, & diuersam à gratia operante, & præueniente in genere gratiæ, doni, & beneficii, & habere nouum aliquid in genere rei, nempe effectum: ac proinde dicimus, ipsum influxum vocationis in consensum ad ipsam gratiam cooperantem, & comitantem, sicut actum ipsius pertinere. Ex quo etiam plane

infertur, quemuis consensum liberum, etiam circa finem, qui meritorius esse potest, & pertinet ad pietatem, esse gratiæ iam cooperantis, & comitantis nos, ut prædictum est.

Recentiores tamen nonnulli dicunt, gratiam adiuuantem esse, non solum vocationem cum concursu Dei, sed etiam habitum supernaturalem gratiæ. Ego vero fateor, ad aliqua opera per hunc habitum nos adiuuari: tamen cum gratia adiuuans, & excitans necessaria sit ad alia opera, ad quæ talis habitus non requiritur, ideo Augustiniani nomine adiuuantis gratiæ solum intellexerunt vocationem Dei, quatenus efficit, ut voluntas consentiat. Verum, si phrasim, & modum loquendi Augustini teneamus, qui nusquam appellauit gratiam operantem, & cooperantem, sed solum dixit, deum quædam bona operari in nobis sine nobis, quædam autem nobiscum dicendum est, domum seu gratiam, quam in nobis Deus operatur sine nobis, esse cogitationem, & motum voluntatis non deliberatum: gratiam vero, quam operatur in nobis nobiscum, esse liberum consensum, nam nostra operatio dicitur donum Dei, ac proinde gratia ut enim ait Aug. 1. de prædest. Sanct. Gratia Dei est ipsa donatio. Cæterum inuenio in Augustino, etiam gratiam aliquid operari in excitanda voluntate, nempe sine nobis reprehendit enim Pelagium lib. 1. contra duas epist. Pelagianorum cap. 19. in principio, quia id negauerit. Id autem ego intelligerem de cogitatione, quæ quatenus excitat in voluntate primum motum non deliberatum, dicitur aliquid operari sine nobis ad excitandam voluntatem. Ob id tamen non dicitur ab Augustino gratia operans, neque hoc modo ab eo vocata vsquam inuenitur distincta à gratia cooperante.

CAPVT X.

Quid sit gratia subsequens.

Tertium membrum diuisionis, quam 2. cap. adduximus, non modo est Scholasticorum, sed etiam antiquorum Patrum, quos referemus tamen Scholastici alio modo, quam Patres illud intelligant. Explicare igitur oportet, quid nomine gratiæ subsequens, non solum à Scholasticis, sed etiam à patribus significetur: conferet enim non mediocriter ad intelligentiam clariorem necessitatis gratiæ, circa quam versatur prædestinatio. Scholastici itaque cum S. Th. 1. 2. quæst. 111. art. 3. de S. Thomas. gratia habituali præsertim hoc membrum intelligentes, dicunt quinque effectus esse gratiæ: primum sanare animam: secundum bonum velle: tertium bonum operari: quartum in bono perseuerare: quintum ad gloriam peruenire. Quemlibet autem posteriorem effectum respectu præcedentis dicunt congrue appellari effectum gratiæ subsequens. Allegat pro hac sententia S. Th. Augustinum in libro de natura, & gratia c. 31. Alium tamen esse illius loci sensum illico demonstrabimus: atque in vniuersum quoriscumque Patres de gratia subsequente, & præueniente loquuntur, non vnam re latam ad aliam, sed utramque nobiscum comparatam, sic vocant, nempe præuenientem, quæ nos præuenit, subsequenter, quæ nos subsequitur, quamuis non semper eodem modo, gratiam præuenientem, & subsequenter distinguant.

Porro autem hos Patres non distinguere gratiam habituales in præuenientem, & subsequenter,

tem, vt Scholastici distinguunt, manifestum est. Nam, vt notauimus ex *epist. 105. Augustini*, ipsi non disputarunt contra Pelagium de gratia remissionis peccatorum, sed de auxilio gratiæ dei mouentis: eam vero, de qua cum Pelagio contenderunt, diuiserunt in præuenientem, & subsequenter: ergo prædicta diuisio gratiæ habitualis in gratiam præuenientem, comitantem, & subsequenter non est secundum mentem Augusti. & discipulorum eius, tamen si vera esse possit, & apud Scholasticos Theologos valde vsitata.

Prior acceptio gratiæ subsequenter ex Augusti. & Fulgenti.

Augustinus igitur eo loco, & Fulgentius libro primo ad Monimum capite 11. de auxilio tantum gratiæ, quod vocant actuale, non de habitu, quem appellant gratiam remissionis peccatorum, tertium illud membrum accipientes, gratiam præuenientem, & subsequenter hoc modo distinguunt; vt præueniens dicatur, non quæ præuenit consensum per singula bona opera, etiam in iustificatis; sed quæ præcedit iustificationem, vt à peccato sanemur: subsequens vero dicatur quælibet alia, quæ nobis datur, etiam per singula opera ante nostrum consensum, vt in iustificatione perseveremus, vegetemur, & ad gloriam perueniamus. Verba Augustini eo capite sunt, *Præuenit* (scilicet gratia Dei) vt sanemur, & subsequitur, vt sanati vegetemur: præuenit, vt vocemur, subsequitur vt glorificemur: præuenit, vt pie viuamus; subsequitur, vt cum illo semper viuamus. Cum dicit, præuenit, vt sanemur, non intelligit, ipsam sanationem à peccato esse effectum formalem præuenientis gratiæ, sed inquit, auxilium gratiæ præuenire nos, vt ad iustificationem præparemur. Quare non dixit, præuenit sanando, sed præuenit vt sanemur. Deinde gratia subsequitur sanationem, vt in ea vegetemur, perseverantes in bonis operibus. Ceterum non inficior in Augusti. aliquando reperiri sanationem nostræ voluntatis ante iustificationem per ipsum solum auxilium gratiæ, quo ad bene operandum præparamur. Hanc vero sanationem ipse intelligit, non à peccato, sed ab infirmitate, quam per peccatum contraximus. In hunc sensum sæpius dicit, liberum arbitrium ad pietatis opera nihil valere, nisi prius sanetur, eo quod in primo parente meruimus amittere omne auxilium gratiæ, & sanctam cogitationem, vt inquit *Fulg. libro de incarnatione & gratia. c. 12. & 13.* quare cum per Christum restituitur nobis, ab infirmitate sanamur. Loco tamen proxime citato per sanationem intelligit Augusti. iustificationem ipsam: & ideo dixit, *Præuenit, vt sanemur, subsequitur* (scilicet ipsam iustificationem) vt vegetemur. Deinde dicit, *præuenit vt vocemur* (ad iustificationem vide licet) subsequitur, vt (perseuerantes) glorificemur. *Præuenit, vt pie viuamus* (vique quo scilicet iustificemur) subsequitur (nempe iustificatos) vt cum illo semper viuamus: hoc est, vt in ea iustitia perseverantes, vitam æternam cum Christo consequamur.

Quæ ratio ne dicat aliquando Augusti. voluntatem sanari solo auxilio gratiæ.

Fulgenti.

Secunda acceptio gratiæ subsequenter ex Augusti. & Fulgenti.

Clarius hoc modo distinxit Fulgenti. cap. illo 11. gratiam præuenientem & subsequenter: *Præuenit* (inquit) *impium, vt fiat iustus: subsequitur iustum, ne fiat impius. Præuenit elisum, vt surgat: subsequitur eleuatum, ne cadat.* Atque hoc patet, gratiam subsequenter non dici respectu præuenientis, nec contra; sed ad nos relatum dici quidem præuenientem, quæ nostram iustificationem antecedit, subsequenter vero, quæ iustificationem subsequitur.

Alio modo viurpatur à patribus gratia præueniens, & subsequens: vt præueniens dicatur, quia

præuenit per singula opera consensum nostrum: quia diximus supra hac ratione vocari etiam operantem, & excitantem: comitans vero dicatur, quia simul est cum consensu nostræ voluntatis: quia ratione dicta est etiam cooperans: & adiungens de quibus satis superque superius diximus: tertia denique gratia subsequens appellatur, quia subsequitur voluntatis consensum, præbendo opportunitatem, & occasionem boni operis, quod voluntas efficere desiderabat. Ex quo etiam constat, has tres gratias respectu nostri consensu sic appellari, non autem quia inter se comparentur.

Hac significatione utitur Concilium Tridentinum denotans gratiam subsequenter, sessione 6. cap. 16. vbi de gratiæ Christi influxu in iustificatos, sic ait: *Qua virtus bonorum operum semper antecedit, & comitatur, & subsequitur.* Manifestum enim est, non loqui Concilium de gratia habituali: tum quia dicit, eam à Christo in iustificatos, veluti à capite in membra, & à vite in palmites iugiter derivari: gratiam autem habitualis non ita iugiter derivatur in iustificatos, vt certum sit omnia opera iustorum subleui: id enim adhuc est inter Scholasticos controuersum: tum etiam de gratia, quam iugiter influit Christus dicit Concilium *Antecedit, & comitatur, & subsequitur*; at gratiæ habitualis augmentum, etiam si iugiter daretur, non præueniret, nec comitaretur bona opera, sed subleueretur. Cum igitur triplex ille influxus virtutis à capite Christo in membra sua iugiter derivatus distingui non possit in gratia habituali, sed tantum in auxilio actuali: quia gratia habitualis non datur iugiter, vt præcedat, & comitetur bona opera: sequitur illam triplicis gratiæ diuisionem esse intelligendam de gratiæ auxilio actuali. Adde, quod cum Concil. ibi loquatur de applicatione meritorum Christi ad singula merita, quæ fit per auxilia gratiæ, quæ ad singula merita nobis conferuntur, vt 1. 2. q. 114. art. 4. ostendimus, intelligi nullo modo potest de gratia habituali. Reliquum ergo est, vt loquatur de auxilio, de quo tria illa dixit: quibus non solum triplicem gratiam, quam retulimus, expressit, sed etiam quamlibet earum, respectu nostri consensu sic appellari, plane indicauit. Hoc eodem modo loquitur Scriptura *Psalm. 58.* *Et misericordia eius præueniat me. Psalm. 22.* *Et misericordia eius subsequetur me.* Ex *Psalm. Ecclesia in oratione Dominicæ 16. post Pentecost.* *Tua inquit nos Domine gratia semper præueniat, & sequatur, ac bonis operibus, iugiter præstet effectum: vbi præueniens, & subsequens respectu nostri consensu dicitur.*

Porro subsequenter gratiam dici, quia præbet opportunitatem boni operis, quod quis desiderio concepit, præuenientem vero, quia præcedit desiderium, colligitur ex Augustino in *Enchirid. cap. 32.* *Præcedit* (inquit) *bona voluntas hominis multa dona Dei, sed non omnia: nam utrumque legitur in sacris eloquiis: & misericordia eius præueniet, & misericordia eius subsequetur me. Nolentem præuenit, vt velit. (hæc est gratia præueniens consensum) volentem subsequitur, ne frustra velit: hæc est gratia subsequens, quæ præbet opportunitatem operis. Quid enim est, ne frustra velit, nisi vt opere exequatur, quod desiderat? Dicitur itaque ex Augustino subsequens, quia sequitur consensum, & quia voluntati præbet opportunitatem operis. Id enim indicare videtur *lib. 2. contra duas Epist. pelagianorum cap. 9. ante medium, & circa finem* cum*

cum ait, gratia Dei subsequente adiuvare studium nostrum, quamvis etiam illud incipere nequeat sine gratia. Sanctus quoque Gregor. in 2. lib. Moral. c. 10. aliter, in eundem sensum dixit sanctos viros, cum bene operantur, de accepto munere esse Deo debitores, Qui & praeueniendo dedit eis bonum velle, quod noluerant, & subsequendo dedit bonum esse, quod voluit. Cum dicit, dedit bonum velle, quod noluerant, denotat gratiam praeuenientem consensum ipsorum, vt velint: sicut cum dicit Augustinus, Nolentem praeuenit, & velit: quando vero subdit, subsequendo concessit bonum posse, significat subsequentem gratiam, quatenus facit, vt oblata opportunitate boni operis, exsequi possint, quod desiderant.

Denique Fulgentius, & ipse studiosus Augusti discipulus, de quo eius doctrina bene meritis lib. 1. ad Monimum c. 9. sic ait: ipse enim (scilicet Deus) donat gratis indigno gratiam, qua iustificatus impius illuminatur munere bona voluntatis, & facultate bonae operationis, vt praeueniente misericordia bonum velle incipiat, & subsequente misericordia bonum, quod vult, facere valeat: quo nihil clarius pro hac nostra sententia dici potuit. Et eodem lib. c. 11. inquit: praeuenit (scilicet Deus) homini donans bonam voluntatem, subsequitur bene volentem operando in illo operis facultatem.

Ceterum quare aliquis, Post bonum desiderium operis, si illud efficax & robustum est, vt loquitur Augustus, quae alia noua gratia esse potest, quae praebeat opportunitatem boni operis? Nam & propositum efficax sine opere quando opportunitas non conceditur, tanti meriti apud Deum est, quanti esset cum opere, vt communis fert opinio Scholasticorum cum S. Thom. 1. 2. q. 20. art. 1.

Respondeo primum, ceteris paribus affectum efficacem operis sine ipso opere quando in potestate nostra non est operari, esse tanti meriti, quanti esset, si haberet effectum. Verum quia, cum non adest opportunitas operandi, homo facile cessat a desiderio, & de ea re amplius non cogitat: oblata vero opportunitate firmatur in proposito, & feruentius in eo perseverat: ideo opportunitas operandi, quam Deus sine nostro studio, & diligentia nobis prae manibus offert, est nouum donum, & beneficium, & ideo noua gratia, quae dicitur consequens, quia post nostrum desiderium nobis tribuitur.

Præterea est alius effectus gratiae subsequentis non contemnendus: nam firmum propositum de re conceptum multis, varijsq; impedimentis, tam exterioris aliarum rerum, quae occurrere possunt, quam interioris diuersarum cogitationum perturbari potest, & retardari: ita ergo deum gratum esse nostrum desiderium, vt ipsi Deus remoueat omnia hæc impedimenta, & conferret in nobis sanctam cogitationem quousque moueat ad opus, inter gratias Dei iure optimo connumerari debet.

Ad hanc doctrinam alludere videtur Hieron. Dial. 1. contra Pelagian. non longe a medio, cum inquit: Vbi autem est misericordia Dei, ex parte liberum cessat arbitrium, & paulo post, iam in Domini potestate est, vbi, quod cupimus, quod laboramus ac nitimur, illius ope & auxilio implere valeamus. Vbi nouam gratiam agnoscit, quoties opere exequimur id, quod desideramus. Probat vero exemplo Alisteri Regis, qui varijs cogitationibus distractus post epulas, quando somnus multo facilius esse solet, dormire non potuit, ita disponente Deo propter redemptionem populi sui. De hac gratia intelligitur illud Psal. 16. persequere gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur

vestigia mea: & illud Prou. 16. Hominis est animam praeuolare, & Domini gubernare linguam. Et iterum: Cor hominis disponit viam suam, sed a Domino gressus diriguntur. Vbi particula, sed, & particula, & quae diuidere videntur ea, quae nostrae sunt, seu in quibus partem habemus, ab ijs, quae solius Dei sunt, denotant directionem linguae post cogitationem, & propositum, & directionem gressuum esse a solo Deo, iuxta sententiam Apostoli ad Roman. 9. quam exponit August. q. 2. lib. 1. ad Simplician. sicut 7. cap. vidimus. Non est currentis nec volentis, sed Dei misericordia: ac si dicat, sed solius Dei misericordia. Solus ergo Dei dicitur gubernatio linguae, & directio gressuum post propositum cordis: quia solius est Dei auferre externa, & interna impedimenta, quae gubernationem linguae, & directionem gressuum impedire solent. Hæc igitur iure optimo dicitur gratia subsequens, quae homo opere ipso confirmatur, & perficitur in bono proposito, & ablatis impedimentis, in eo vsque ad opus perleuerat.

Hæc expositio prædicti testimonij Prouerb. 16. optime colligitur, ex doctrina tradita ab Augustino, quam superius adduximus, ideoque mihi probatur, tamen ipsi Augustino hic locus difficilis visus fuerit lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 8. & ideo alio modo conetur eum transferre, vt ipsum interpretetur.

Postremo notandum est hanc gratiam, quae relata ad nostrum desiderium dicitur subsequens, aliquando etiam collatam cum ipso opere appellari comitantem, quia opus ipsum comitatur. Sic in oratione secreta pro iter agentibus orat Ecclesia: Et viam illorum precedente gratia tua dirigas, & subsequente comitari digneris. Vbi cum dicit viam comitari, indicat eam gratiam esse comitem viae, quae si comparatur cum desiderio, est subsequens, Sed & Bernardus hanc triplicem gratiam alio modo distinxit lib. cui titulus est, Modus bene viuendi, serm. 3. aliam dicit, quae praeuenit consensum, aliam quae comitatur, aliam quae est simul cum ipso opere. Primam appellat antecedentem: secundam comitantem: tertiam, cooperantem, quam hactenus ex alijs Patribus subsequentem vocauimus, & hæc de varijs modis & nominibus gratiae dicta sufficiant, vt phrasim Sanctorum & Scripturae intelligentes, sciamus quid Deo, quid vero nostrae libertati in operibus gratiae tribuendum sit, eamque illam omnino tueamur. Nam ad quae opera necessaria sit gratia, 1. 2. q. 109. fusius tractabitur. Solum superest, vt aliam diuisionem gratiae, quae etiam in hac materia de praedestinatione frequens est, sequenti cap. breuiter tradamus.

CAPVT XI.

De auxilio gratiae efficaci, & sufficienti.

Auxilium praeueniens, quo vocamus & inuitamur ad bonum, duplex assignatur a Theologis Scholasticis. Alterum est efficax, quod effectum habet in nobis: alterum quod potest effectum habere, & non habet. An vero efficax ita habeat effectum, vt possit ei nihilominus arbitrium resistere, dicemus disp. 98. cap. 6. inefficax potest appellari solet sufficiens. Vtriusque meminit Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 11. circa medium his verbis: Ista gratiam numquam habuit primus homo, quia nunquam velle esse malus: sed sane habuit, in qua, si permanere velle, numquam esset malus, & sine qua etiam

Prouerb. 16.

Rom. 9.

Gratia subsequens alia ratione dicitur comitans ab Ecclesia.

48

Auxilium efficax & inefficax in August.

LXXXVIII